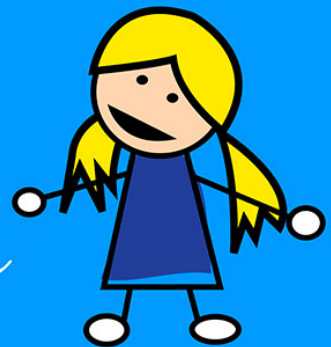

Març
2017

Observatori
de la Infància

ANÀLISI DE LES DADES DE L'OBSERVATORI DE LA INFÀNCIA

INTRODUCCIÓ

A finals de l'any 2012 es va posar en marxa la recerca i recopilació de dades per elaborar uns indicadors de benestar infantil, a iniciativa del Comitè Nacional d'UNICEF i finançat per la Fundació de la Banca Privada, prenent com a referència el Sistema d'Indicadors de Benestar Infantil d'Espanya.¹ Aquesta proposta inicial s'ha anat modificant en informes posteriors, de manera que s'han incorporat nous indicadors mentre que altres s'han eliminat o han canviat.² Des de l'any 2016 les principals dades disponibles sobre la situació de la infància a Espanya es poden consultar a través del portal web *Infància en Dades* (<http://www.infanciaendatos.es>).

Per tal de construir aquests indicadors, des del CRES s'han recopilat les dades disponibles sobre la població infantil d'Andorra provinents de diverses fonts (dades d'organismes oficials, estadístiques de població, estadístiques d'educació, enquestes, etc.) o s'han elaborat a partir d'estudis propis. En els casos que no s'han pogut obtenir els indicadors proposats, s'han substituït per dades similars que proporcionen informació sobre el mateix àmbit d'estudi.

Actualment es disposa d'informació de 51 indicadors de benestar infantil, tot i que en alguns casos hi ha una manca d'actualització de les dades perquè no es troba disponible informació més recent.

El present document és un exercici d'interpretació d'aquests indicadors. Per tal de fer una anàlisi més acurada, s'ha complementat l'observatori amb altres dades que donen una perspectiva més àmplia de la situació actual de la infància a Andorra.

Tot i això, la realitat dels infants i joves del país no es pot mostrar de manera exhaustiva a partir de la lectura d'aquest treball. A part de la impossibilitat de poder entendre en poques línies la complexitat de la situació de tots els infants que habiten al país, i de les limitacions existents en l'anàlisi de qualsevol fenomen social, hi ha la dificultat afegida de la manca d'algunes dades o de no tenir-les actualitzades.

En tot cas, l'objectiu d'aquest document es intentar entendre alguns elements que condicionen l'estat de la infància al nostre país en relació amb els principals àmbits recollits en la Convenció sobre els Drets de l'Infant,³ i també obrir interrogants sobre aspectes que seria molt interessant obtenir més informació.

¹ UNICEF España; Observatorio de la Infancia y la Adolescencia (2010). *Propuesta de un sistema de Indicadores sobre bienestar en España*. UNICEF España.

https://old.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/Indicadores_Bienestar_INF.pdf

² UNICEF Espanya. *La infancia en España 2014. El valor social de los niños: hacia un Pacto de Estado por la infancia*.

http://www.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/infancia-espana/unicef_informe_la_infancia_en_espana_2014.pdf

³ Convenció sobre els Drets de l'Infant. Aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides en la seva Resolució 44/25, de 20 de Novembre de 1989

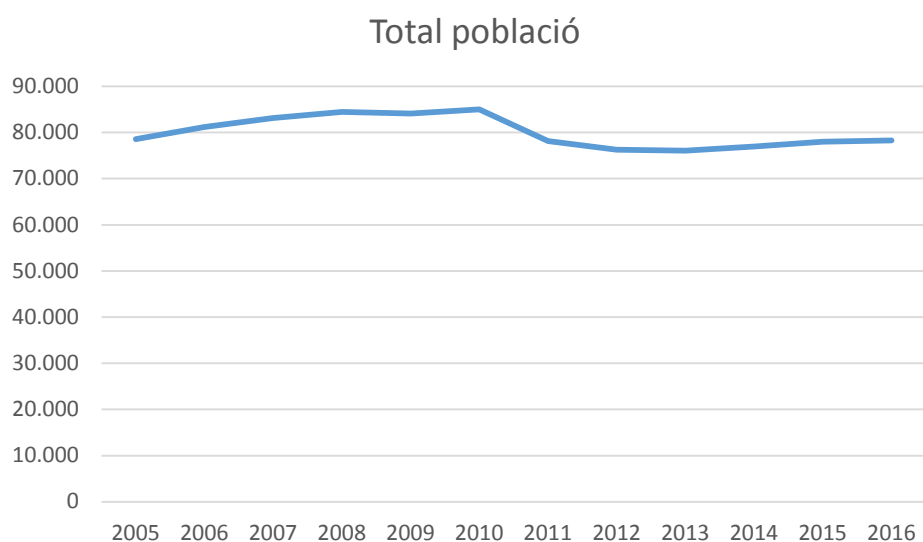
https://old.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/recursos/CDN_CAT_2013_CDN.PDF

EVOLUCIÓ DE LES DADES DEMOGRÀFIQUES. IMPACTE DE LA CRISI

Evolució de la població d'Andorra

	Total població	Creixement població	% creixement
2005	78.549	1.674	2,2
2006	81.222	2.673	3,4
2007	83.137	1.915	2,4
2008	84.484	1.347	1,6
2009	84.082	-402	-0,5
2010	85.015	933	1,1
2011	78.115	-6.900	-8,1
2012	76.246	-1.869	-2,4
2013	76.098	-148	-0,2
2014	76.949	851	1,1
2015	78.014	1.065	1,4
2016	78.264	250	0,3

Font: Departament d'Estadística. Elaboració pròpia

Font: Departament d'Estadística. Elaboració pròpia.

La **població censada d'Andorra** ha experimentat un descens l'any 2009 i entre el 2011 i el 2013 que es pot relacionar amb diversos factors:

- La regularització del cens que fan els comuns en cada parròquia
- El moviment migratori degut a l'impacte de la crisi
- La disminució de la natalitat

No es pot quantificar exactament quina és la proporció de població que ha disminuït pel nombre de persones que han marxat del país com a conseqüència de la crisi, o per la regularització del cens.

Una altra dada per entendre l'impacte de la crisi és l'evolució del **nombre de llocs de treball** del Principat en aquests anys que va passar de 42.210 assalariats l'any 2007 fins a un mínim de 35.039 l'any 2013 (7.171 llocs de treball menys, que representen gairebé un 17% de la població assalariada), si bé l'any 2014 torna a augmentar el nombre d'assalariats fins a 35.557 l'any 2015.

Nombre d'assalariats

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
42.210	40.968	39.702	38.552	37.301	35.777	35.039	35.331	35.557

Font: CASS i Departament d'Estadística

Tot i això, en els darrers anys es produeix un canvi de tendència i tant la població registrada com el nombre d'assalariats torna a augmentar lleugerament des del 2014.

POBLACIÓ DE 0 A 17 ANYS

Evolució de la població d'Andorra 0-17 anys

Edat	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0	616	610	594	625	603	639	606	555	510	526	518	426
1	749	720	721	701	770	713	715	699	655	606	588	602
2	770	804	777	770	740	827	769	753	737	698	633	615
3	839	811	850	822	812	785	867	798	775	772	737	654
4	867	856	828	851	825	823	773	877	806	779	780	746
5	845	874	868	837	839	832	813	770	878	816	797	786
6	892	871	873	865	832	840	808	790	780	882	822	812
7	841	907	890	870	837	832	823	802	796	785	904	828

8	834	858	922	888	845	838	809	796	798	797	796	908
9	750	844	865	933	876	850	828	793	789	810	805	798
10	762	766	854	865	915	876	832	802	780	795	823	808
11	733	774	776	860	854	911	863	818	802	793	804	810
12	779	750	784	779	850	857	909	853	802	810	802	809
13	808	798	755	786	769	841	840	908	838	802	813	798
14	747	824	798	759	783	765	840	827	898	840	812	818
15	725	755	834	792	749	777	753	833	822	902	849	817
16	746	743	764	843	780	755	769	735	826	815	898	849
17	716	762	751	777	836	777	733	750	733	829	821	897
Total												
0-17	14.019	14.327	14.504	14.623	14.515	14.538	14.350	14.159	14.025	14.057	14.002	13.781

Font: Departament d'Estadística d'Andorra

La població d'Andorra menor d'edat ha disminuït en els darrers anys, passant de 14.623 efectius el 2008 a 13.781 el 2016.

Percentatge de població de 0 a 17 anys registrada el 2016 respecte el 2008

Edat	Població 2008	Població 2016	Creixement 2008-2016 (%)
0	625	426	-31,8
1	701	602	-14,1
2	770	615	-20,1
3	822	654	-20,4
4	851	746	-12,3
5	837	786	-6,1
6	865	812	-6,1
7	870	828	-4,8
8	888	908	2,3
9	933	798	-14,5

10	865	808	-6,6
11	860	810	-5,8
12	779	809	3,9
13	786	798	1,5
14	759	818	7,8
15	792	817	3,2
16	843	849	0,7
17	777	897	15,4
Total	14.623	13.781	-5,8

Font: Departament d'Estadística d'Andorra. Elaboració pròpia

Quan es compara el percentatge del nombre d'infants de l'any 2016 en relació amb l'any 2008, es pot apreciar que la població de menys de 18 anys ha disminuït en un 5,8%.

Aquest percentatge no és uniforme en totes les edats, i de fet, dels 12 als 17 anys ha augmentat (segurament com a conseqüència d'èpoques amb més fecunditat), però destaca el descens dels menors de 2 a 3 anys que ha baixat un 20% (un 32% en el cas de menors d'un any). Aquesta dada es relaciona amb la baixa taxa de fecunditat d'Andorra, que se situa al voltant de 1,2 infants per dona en edat de tenir fills (s'ha de recordar que la taxa necessària per substituir una generació és del 2,1).

Aquesta baixa fecunditat pot ser una conseqüència, entre altres factors, de les dificultats que tenen moltes famílies per afrontar la crisi econòmica o dificultats en la conciliació entre l'àmbit laboral i familiar, que fa que posposin o renunciïn a poder ampliar la seva família.

Indicador conjuntural de fecunditat (fills per dona)⁴

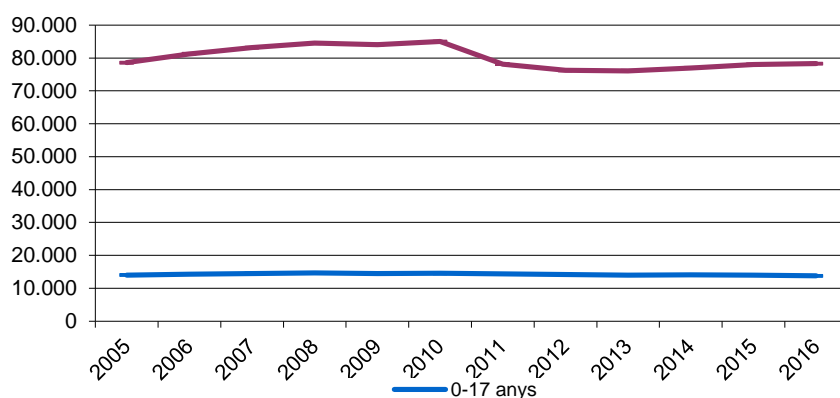
2005	1,22
2006	1,23
2007	1,16
2008	1,26
2009	1,22
2010	1,23
2011	1,26
2012	1,23
2013	1,09
2014	1,17
2015	1,17

Font: Departament d'Estadística. Elaboració pròpia.

Proporció de població de 0 a 17 anys sobre el total de la població (%)

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
17,8	17,6	17,4	17,3	17,3	17,1	18,4	18,6	18,4	18,3	17,9	17,6

Font: Departament d'Estadística d'Andorra. Elaboració pròpia.

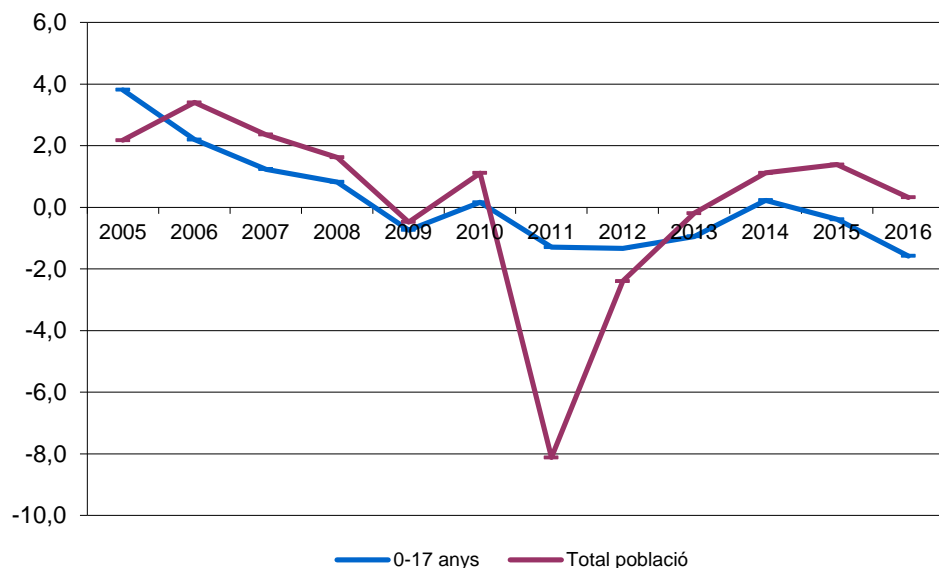

Font: Departament d'Estadística d'Andorra. Elaboració pròpia.

⁴ Nombre de fills que tindria una generació de dones si es mantinguessin estables les taxes de fecunditat per edats que s'observen en un moment donat. S'expressa com a nombre mitjà de fills per dona.

El pes de la **població de 0 a 17 anys en relació amb el conjunt de població d'Andorra** és del 17,6% l'any 2016. Aquest percentatge va disminuir una mica entre l'any 2006 (17,6%) i el 2010 (17,1%) per tornar a augmentar per sobre del 18% entre el 2011 i el 2014.

Comparació de la taxa de creixement del total de la població amb la població de 0 a 17 anys.

Font: Departament d'Estadística d'Andorra. Elaboració pròpia.

En aquest gràfic es pot observar com la taxa de creixement de la població total i de la població de 0 a 17 anys va ser negativa l'any 2009 i entre l'any 2011 i el 2013 (el 2015 i el 2016 només va ser negativa entre els menors d'edat). La forta davallada de la població registrada l'any 2011 és deguda sobretot a la neteja del cens.

En general, la taxa de creixement de la població de menys de 18 anys està per sota de la taxa de creixement del conjunt de la població, excepte l'any 2005 i entre el 2011 i el 2012 que la taxa de creixement dels menors de 18 anys va ser superior a la del total de la població.

Europa. Percentatge de la població entre 0 i 17 anys sobre el total de la població

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
UE-28	20,0	19,7	19,5	19,3	19,2	19,1	19,0	18,9	18,8	18,8	18,8	18,7
Alemanya	18,0	17,7	17,3	17,0	16,7	16,5	16,3	16,2	16,0	16,2	16,1	16,2
Àustria	19,7	19,5	19,2	19,0	18,7	18,5	18,2	17,9	17,7	17,5	17,4	17,4
Bèlgica	20,8	20,7	20,7	20,6	20,5	20,4	20,4	20,4	20,4	20,4	20,3	20,3
Bulgària	17,7	17,3	17,0	16,6	16,4	16,2	16,1	16,1	16,2	16,3	16,4	16,6
Croàcia	19,5	19,3	19,1	18,9	18,8	18,7	18,7	18,5	18,4	18,3	18,1	17,8
Dinamarca	22,3	22,3	22,3	22,2	22,1	22,0	21,8	21,5	21,2	20,9	20,7	20,5
Eslovàquia	21,6	21,1	20,6	20,1	19,7	19,4	19,1	18,9	18,7	18,6	18,5	18,4
Eslovènia	18,1	17,7	17,4	17,2	17,1	17,0	17,1	17,2	17,3	17,4	17,4	17,5
Espanya	17,6	17,6	17,6	17,6	17,7	17,8	17,8	17,9	17,9	18,0	18,0	18,0
Estònia	20,0	19,6	19,1	18,8	18,5	18,4	18,4	18,4	18,5	18,5	18,6	18,8
Finlàndia	21,1	21,0	20,8	20,7	20,5	20,3	20,2	20,0	19,9	19,8	19,7	19,6
França	22,6	22,5	22,4	22,3	22,3	22,2	22,2	22,2	22,2	22,2	22,2	22,2
Grècia	18,5	18,3	18,1	17,9	17,8	17,7	17,6	17,6	17,6	17,6	17,5	17,4
Hongria	19,3	19,1	18,9	18,7	18,5	18,2	18,0	18,0	17,7	17,6	17,5	17,5
Irlanda	24,9	24,6	24,3	24,3	24,5	24,7	25,0	25,3	25,6	25,9	26,0	25,7
Itàlia	17,1	17,1	17,1	17,1	17,0	17,0	16,9	16,8	16,8	16,7	16,6	16,5
Letònia	19,8	19,2	18,7	18,3	18,0	17,7	17,4	17,2	17,1	17,3	17,6	17,9
Lituània	21,6	21,0	20,5	20,1	19,6	19,2	18,8	18,5	18,3	18,1	18,0	17,9
Luxemburg	22,1	22,0	21,9	21,7	21,5	21,4	21,2	20,8	20,6	20,4	20,1	19,9
Malta	21,9	21,4	20,8	20,2	19,7	19,1	18,7	18,4	18,1	17,8	17,6	17,4
Països Baixos	22,1	21,9	21,8	21,6	21,4	21,2	21,0	20,8	20,6	20,5	20,3	20,1
Polònia	21,2	20,6	20,1	19,6	19,3	19,1	18,9	18,6	18,4	18,2	18,1	18,0
Portugal	19,3	19,2	19,0	18,9	18,7	18,5	18,2	18,0	17,9	17,8	17,6	17,4
Regne Unit	22,0	21,8	21,7	21,6	21,5	21,4	21,3	21,2	21,2	21,2	21,2	21,1
República Txeca	18,7	18,4	18,1	17,9	17,7	17,6	17,6	17,5	17,5	17,6	17,8	18,0

Romania	22,2	21,2	21,1	20,1	19,1	19,1	19,1	19,1	18,9	18,8	18,8	18,8
Suècia	21,5	21,4	21,2	21,0	20,8	20,6	20,4	20,2	20,2	20,2	20,4	20,6
Xipre	24,6	24,1	23,5	22,9	22,3	21,8	21,2	20,6	20,2	19,9	20,0	19,9

Font: Eurostat. *Population on 1 January by age and sex.*

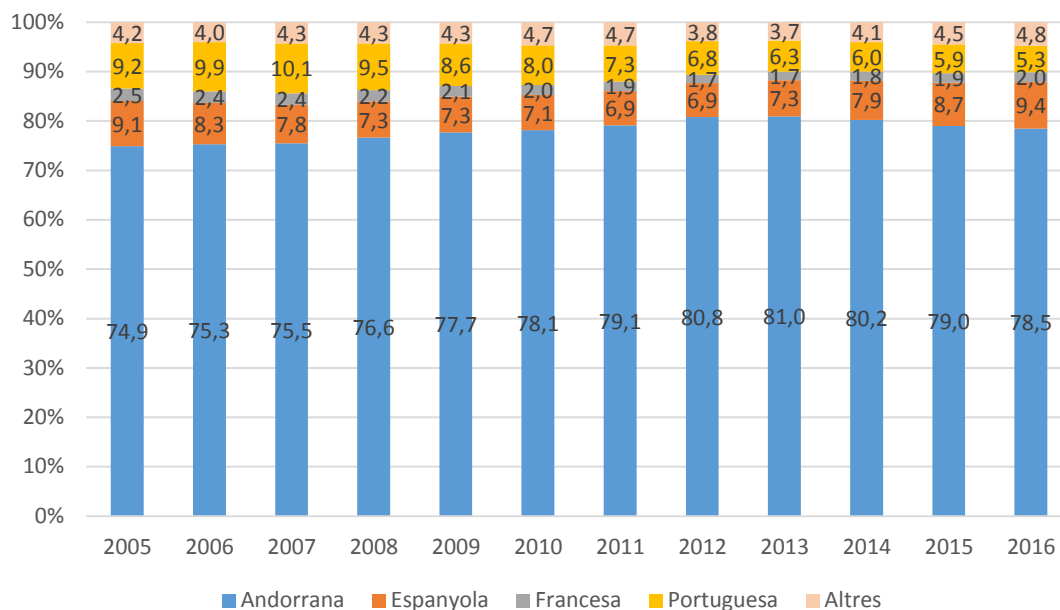
La població d'Andorra entre 0 i 17 anys representa entre un 17% i un 18% de la població total en els darrers anys, i està per sota de la mitjana dels països d'Europa (al voltant del 19%), juntament amb altres països com Alemanya, Àustria, Bulgària, Eslovènia, Espanya, Grècia, Hongria, Itàlia, Malta o Portugal, amb percentatges per sota del 18%. Els països que tenen més proporció de població menor d'edat són Bèlgica, Dinamarca, França, Països Baixos, Regne Unit, Suècia (per sobre del 20%), i sobretot Irlanda (al voltant d'un 26%).

Si es mira l'evolució del percentatge, pràcticament a tots els països el percentatge dels infants i adolescents en relació al total ha disminuït. De tota manera, els països que ha disminuït menys són els que tenen una política activa d'afavoriment de la natalitat (França, Dinamarca...) o països com Irlanda que continuen amb una taxa elevada segurament degut a factors culturals.

Evolució de la població entre 0 i 17 anys per nacionalitat

	Andorrana	Espanyola	Francesa	Portuguesa	Altres	Total
2005	10.499	1.281	357	1.287	595	14.019
2006	10.791	1.194	338	1.424	580	14.327
2007	10.944	1.131	341	1.469	619	14.504
2008	11.208	1.072	329	1.385	629	14.623
2009	11.276	1.053	307	1.253	626	14.515
2010	11.360	1.039	287	1.168	684	14.538
2011	11.354	995	273	1.053	675	14.350
2012	11.439	974	240	962	544	14.159
2013	11.354	1.027	240	881	523	14.025
2014	11.276	1.111	260	838	572	14.057
2015	11.061	1.221	273	821	626	14.002
2016	10.812	1.295	279	737	658	13.781

Percentatge de la població entre 0 i 17 anys per nacionalitat

Font: Departament d'Estadística. Govern d'Andorra. Elaboració pròpia.

L'any 2016, el 78,5% dels menors de 18 anys tenen la **nacionalitat andorrana**. Tot i que ha disminuït respecte els darrers cinc anys, aquesta proporció havia anat augmentant, segurament degut a la disminució de la immigració en aquests anys, és a dir, que hi ha hagut menys entrada al país de famílies amb fills nascuts fora del país. D'altra banda, dins del cens, els infants nascuts al país es consideren andorrans, independentment de si després accedeixen a la nacionalitat andorrana o no.

Taxa de mortalitat

La taxa bruta de mortalitat mesura la freqüència de mortalitat en una població i es calcula dividint el nombre de morts en un període determinat, per la població exposada al risc de morir en el mateix període de temps.⁵ Les taxes específiques de mortalitat són anàlogues a la taxa bruta de mortalitat però en un subgrup de població, ja sigui per grups d'edat, per sexe o per causa de mort. La taxa específica de mortalitat per grup d'edat és un instrument d'anàlisi més precís que la taxa bruta de mortalitat. Ofereix una visió més fina d'un fenomen estretament lligat a l'edat, sense patir les distorsions lligades a l'estructura d'edats.

Les taxes brutes de mortalitat en les edats joves són inferiors a una defunció per cada 1.000 habitants.

Taxes específiques de mortalitat per grups d'edat i sexe per 1.000 habitants

	2010-2014		
	Homes	Dones	Total
<1 any	4,2	1,4	2,8
1-4 anys	0,0	0,1	0,1
5-14 anys	0,0	0,1	0,1
15-24 anys	0,3	0,1	0,2
25-34 anys	0,4	0,2	0,3
35-44 anys	0,7	0,4	0,6
45-54 anys	2,0	0,8	1,4
55-64 anys	5,4	2,2	3,9
65-74 anys	11,1	5,8	8,5
75-84 anys	23,9	14,0	18,7
>84 anys	48,3	55,3	52,3
TOTAL	3,8	2,9	3,4

Font: Ministeri de Salut, Afers Socials i Ocupació. *Natalitat i mortalitat al Principat d'Andorra 2010-2014*

⁵ Àrea de Vigilància Epidemiològica. Ministeri de Salut, Benestar Social i Família. *Natalitat i mortalitat al principat d'Andorra 1999-2003 i 2000-2004*.

En el cas d'Andorra, en tractar-se d'una població petita, on el nombre de defuncions també és petit, el càlcul anual d'alguns indicadors no resulten significatius. Per això es fan càlculs agregant les dades per quinquennis. També cal tenir en compte que en la població d'Andorra es produeix un moviment migratori important i que molts dels immigrants que arriben en edats productives retornen als seus països d'origen en fer-se grans. D'altra banda, hi ha defuncions de residents al Principat que es produeixen en altres països i que no es registren a Andorra. Això fa que el nombre de defuncions registrat sigui inferior al previst estadísticament, i juntament a un cens de població sobredimensionat, afecten el càlcul d'alguns indicadors, que poden resultar infraestimats o sobreestimats.⁶

⁶ Ministeri de Salut, Afers Socials i Ocupació. *Natalitat i mortalitat al Principat d'Andorra 2010-2014*.

http://www.salut.ad/images/stories/Salut/pdfs/departament/Natalitat_Mortalitat_2010-2014.pdf

A l'hora d'interpretar les dades de mortalitat infantil cal tenir en compte les peculiaritats de la població d'Andorra, com la infradeclaració dels nounats que moren fora del Principat i no es registren a Andorra

La taxa de mortalitat infantil és el nombre de defuncions d'infants menors d'un any per 1.000 nascuts vius. La taxa de mortalitat perinatal correspon als nascuts vius morts abans de les 168 hores de vida i les morts fetals de més de 1.000g de pes i/o 28 setmanes de gestació, per 1.000 naixements (nascuts vius i morts fetals).

Nombre i taxa de mortalitat infantil i perinatal. 2010-2014

	Nens		Nenes		Total	
	Nombre	Taxa x 1000	Nombre	Taxa x 1000	Nombre	Taxa x 1000
Infantil	6	3,3	2	1,1	8	2,2
Perinatal	4	2,2	5	2,8	9	2,5

Font: Ministeri de Salut, Afers Socials i Ocupació. *Natalitat i mortalitat al Principat d'Andorra 2010-2014*

L'anàlisi de la mortalitat infantil i perinatal és poc significativa ja que hi ha pocs casos (8 defuncions infantils i 9 perinatals en el quinquenni 2010-2014). Les principals causes de defunció infantil a Andorra van ser altres afeccions del període perinatal, hipòxia, asfíxia i altres afeccions respiratòries, anomalies congènites del cor, aparell circulatori, etc.

INDICADORS BENESTAR INFANTIL

ACTUALITZACIÓ MARÇ 2017

1. EDUCACIÓ

Percentatge de població de 18-24 anys que ha completat com a màxim la primera etapa de secundària i no segueix cap estudi o formació

33,3% (any 2010)

Font: CRES. *Juventut d'Andorra 2010*.

Percentatge d'alumnes que als 12 anys d'edat han completat l'educació primària

86,6% (curs 2015-2016) (86,4% curs 2014-2015) (83,2% curs 2013-2014)

Font: Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior. *Alumnes per edat a 31/12/2015*. Elaboració pròpia.

Percentatge d'alumnes que es graduen en Educació Secundària Obligatòria

88,3% (curs 2003-2004)

Font: CRES. *Itinerari formatiu i inserció laboral dels joves d'Andorra. Promoció 2003-2004 segona ensenyança / educació secundària obligatòria*

Taxa d'escolarització als 3 anys

90,9% (curs 2015-2016) (92,5% curs 2014-2015) (86,2% curs 2013-2014)

Font: Departament d'Estadística. Censos parroquials dels Comuns. *Demografia i població*; Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior. *Alumnes per edat a 31/12/2015*. Elaboració pròpia.

Despesa pública en educació en percentatge del PIB

3,1% (any 2014) (2,5% any 2013) (3,2% any 2011)

Font: Institut d'Estadística de la UNESCO

Prestacions socials del Departament d'Educació**Import liquidat: 1.347.304 €. Nombre d'ajuts: 1.552 (any 2013)**

(1.339.681€ /1.565 ajuts any 2012) (1.196.678€ /1.433 ajuts any 2011)

Font: Departament d'Estadística. "Prestacions Socials del Govern d'Andorra 2013"

Percentatge d'alumnes amb necessitats educatives especials integrats en centres ordinaris sobre el total d'alumnes amb necessitats especials**94% (any 2015)** (91,7% any 2014) (91,4% any 2013)Font: Escola Especialitzada Nostra Senyora de Meritxell. *Memòria any 2015*. Elaboració pròpia**Falten dades per als següents indicadors:****Rendiment mitjà de les capacitats de lectura als 15 anys**

L'objectiu de l'educació és el desenvolupament de la personalitat, les aptituds i les capacitats dels infants fins al màxim de les seves possibilitats. El dret a l'educació⁷ va més enllà de l'escolarització obligatòria (que en els països desenvolupats és pràcticament universal), i dins d'aquest àmbit s'avaluen diferents dimensions com l'abandonament escolar, l'assoliment educatiu, la cobertura d'educació infantil, la inversió pública o l'escola inclusiva.

El concepte d'**abandonament escolar prematur** es refereix al percentatge de joves de 18 a 24 anys que han assolit com a màxim l'Educació Secundària Obligatòria i no continuen estudiant per obtenir el nivell d'Educació Secundària Superior (postobligatòria). L'any 2010, un terç dels joves de 18 a 24 anys (33,3%) havien completat com a màxim els estudis obligatoris i no havien fet cap formació reglada més. Les dades indiquen que les persones que tenen poca formació (sobretot els que no han arribat a obtenir el graduat escolar), tenen majors dificultats per trobar feina, o per trobar-la amb bones condicions laborals, mentre que la població amb més nivell d'estudis té una taxa d'activitat i d'ocupació superior, menors taxes d'atur, i assoleixen salarial més elevats.⁸

Un 86,6% del total d'**alumnes de 12 anys** matriculats a Andorra el curs 2015-2016 estaven **matriculats a segona ensenyança** (un 80,7% dels nois i un 92,8% de les noies), i per tant cursaven l'educació secundària a l'edat teòrica de començament d'aquests estudis. Aquest indicador mesura la proporció d'alumnes que accedeixen a l'educació secundària a l'edat que els pertoca (taxa d'idoneïtat), i està relacionat amb el nombre d'alumnes que han repetit curs.

⁷ Articles 28 i 29 de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.

⁸ OCDE. *Panorama de la educació. Indicadores de la OCDE 2016*.

<http://www.mecd.gob.es/dctm/inee/eag/panorama2016okkk.pdf?documentId=0901e72b82236f2b>

L'any 2011, el 88% dels estudiants que estaven matriculats a l'últim curs d'Educació Secundària Obligatòria/Segona Ensenyança durant el curs 2003-2004, havien completat els **estudis obligatoris** (un 86% dels nois i prop d'un 90% de les noies). És a dir, d'aquesta generació, hi ha un 12% que l'any 2011 no tenien el graduat en educació secundària obligatòria.⁹

Un 67% dels alumnes matriculats el curs 2003-2004 van graduar-se en Educació Secundària Obligatòria/Segona Ensenyança a l'edat teòricament esperada (16 anys), i un 21,6% van acabar a una edat superior.

Taxa d'escolarització en educació infantil per edat, curs 2015-2016

Edat	Població Andorra 2015	Alumnes matriculats el curs 2015-2016	Taxa escolarització
2 anys	633	228	36,0%
3 anys	737	670	90,9%
4 anys	780	721	92,4%
5 anys	797	718	90,1%

Font: Departament d'Estadística. Censos parroquials dels Comuns. *Demografia i població*; Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior. *Alumnes per edat a 31/12/2015*. Elaboració pròpia.

L'**educació infantil/maternal** no és obligatòria però té una gran importància per a l'aprenentatge futur i per la reducció dels desavantatges educatius de l'alumnat d'entorns socials i culturals menys afavorits. Un 91% dels nens i nenes de 3 anys estaven escolaritzats durant el curs 2014-2015. Cal tenir en compte que aquesta taxa es calcula comparant les dades del cens i dels registres escolars, i que hi pot haver algun desajustament per a la manca d'actualització/regularització de les dades de població.

Pel que fa a la disponibilitat de places en les **escoles bressol**, l'any 2014 hi havia un total de 1.692 places de les quals 941 estaven ocupades per infants de 0 a 3 anys (un 55,6% de les places). Això representa que del total d'infants d'Andorra entre 0 i 3 anys (2.602), aproximadament un 36% estaven en una escola bressol.

⁹ CRES. *Itinerari formatiu i inserció laboral dels joves d'Andorra*. Enquesta realitzada l'any 2011 a tots els alumnes que estaven matriculats a Andorra el curs 2003-2004 en el darrer nivell de l'educació secundària obligatòria / segona ensenyança en algun dels tres sistemes educatius.

Nombre de places i taxa d'ocupació de les escoles bressol any 2014

	Places d'escoles bressol disponibles	Places ocupades (0 a 3 anys)	% Ocupació
Canillo	70	59	84,3%
Encamp- Pas de la Casa	315	183	58,1%
Ordino	140	98	70,0%
La Massana	176	75	42,6%
Andorra la Vella	615	319	51,9%
Sant Julià	89	59	66,3%
Escaldes-Engordany	287	148	51,4%
Total	1.692	941	55,6%

Font: Mata, Magda (2017). *Infància en perill a Andorra. Realitats, problemàtiques i noves perspectives*. <http://www.fundaciojuliareig.ad/wp-content/uploads/2017/01/Infancia-en-perill-a-Andorra.pdf>

Segons les dades de la UNESCO, a Andorra la **despesa pública en educació** representa un 3,1% del PIB de l'any 2014 i un 2,5% l'any 2013. Cal tenir en compte que en l'estructura educativa d'Andorra hi coexisteixen diferents sistemes educatius, i el Govern es fa càrrec de totes les despeses relatives a les escoles del sistema andorrà i de les escoles congregacionals. Edificis i instal·lacions escolars dels centres de maternal i primera ensenyança, personal docent de Formació Andorrana, mestres de música, ajudants de mestre de maternal i personal de consergeria de totes les escoles, també van a càrrec del pressupost públic andorrà, mentre que el Liceu francès i l'Institut espanyol de batxillerat es fan càrrec del seu personal de música i de consergeria. Les despeses de personal docent van a càrrec dels estats dels respectius sistemes educatius.

Per avaluar l'equitat en l'àmbit educatiu, en el sentit que els infants més vulnerables rebin ajudes i recursos per tal que tinguin una igualtat d'oportunitats, es contemplen les dades de les **prestacions socials del Departament d'Educació**. L'any 2013 l'import d'aquestes prestacions va ser de 1.347.304€ (amb un augment de 0,6% respecte el 2012) i es van atorgar un total de 1.552 ajuts. Un 68% d'aquest import corresponen a ajuts per menjador escolar, un 19% per material escolar i un 11% per transport escolar.¹⁰

¹⁰ Departament d'Estadística. "Prestacions Socials del Govern d'Andorra 2013", Nota de Premsa NP-1599_20141211 <http://www.estadistica.ad/serveiestudis/noticies/noticia2470cat.pdf>

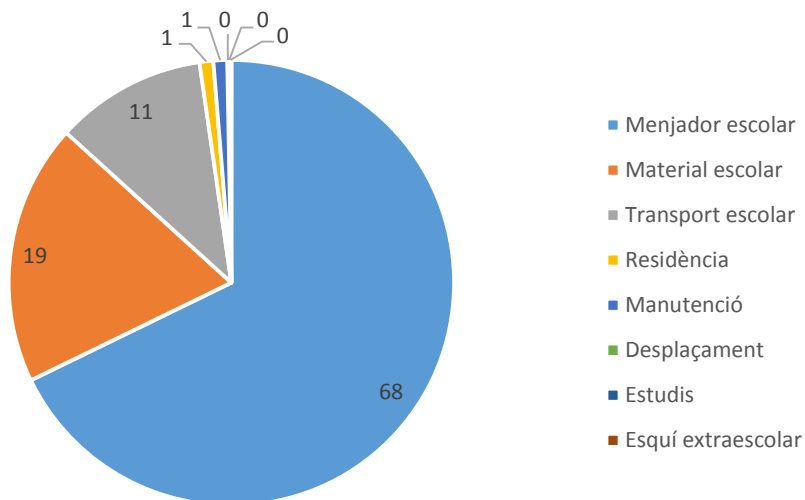
Prestacions socials del Departament d'Educació

	Imports liquidats (€)	Mitjana (€)	Nombre d'ajuts	% de la població que es beneficia
2007	743.932	828	898	2,6%
2008	827.253	848	976	2,8%
2009	940.096	850	1.106	3,2%
2010	1.112.672	846	1.315	4,2%
2011	1.196.678	833	1.433	4,6%
2012	1.339.681	856	1.565	4,8%
2013	1.347.304	868	1.552	4,8%

Font: Departament d'Estadística. "Prestacions Socials del Govern d'Andorra 2013", Nota de Premsa NP-1599_20141211

<http://www.estadistica.ad/serveiestudis/noticies/noticia2470cat.pdf>

DISTRIBUCIÓ AJUTS EDUCACIÓ CURS 2013-2014 (%)

Font: Departament d'Estadística. "Prestacions Socials del Govern d'Andorra 2013", Nota de Premsa NP-1599_20141211

<http://www.estadistica.ad/serveiestudis/noticies/noticia2470cat.pdf>

D'altra banda, en l'anàlisi del dret a l'educació també cal tenir en compte la situació dels **infants amb necessitats educatives especials** per valorar el grau en què el sistema educatiu és inclusiu davant l'heterogeneïtat de l'alumnat. En aquest sentit, les dades de l'Escola Especialitzada Nostra Senyora de Meritxell indiquen que la gran majoria (94%) dels alumnes amb necessitats educatives especials estan escolaritzats en centres ordinaris, mitjançant el servei de suports especialitzats als centres educatius de l'EENSM (Progrés) que ofereix els recursos humans i tècnics necessaris per facilitar l'educació inclusiva i contribuir al ple desenvolupament dels alumnes amb discapacitat. El 6% restant d'alumnes amb necessitats educatives especials que per les seves característiques no han pogut incorporar-se als centres escolars són atesos pel Servei d'educació especial (EDES), ja que presenten un alt grau de dependència que requereix un suport intens i generalitzat.

Alumnes amb necessitats educatives especials (EENSM)

	2011	2012	2013	2014	2015
*Alumnes Progrés	113	120	128	132	156
*Alumnes EDES	10	10	12	12	10
% alumnes en centres ordinaris sobre el total d'alumnes amb necessitats especials	91,9%	92,3%	91,4%	91,7%	94,0%

Font: Escola Especialitzada Nostra Senyora de Meritxell. *Memòria any 2015*. Elaboració pròpia

*Persones ateses al tancament de l'exercici

Una altra dada relacionada amb la protecció de la infància en l'àmbit educatiu són els casos d'absentisme i situacions de risc. Des del Ministeri d'Educació es treballa en la detecció i el seguiment dels alumnes en situació de risc dins l'entorn escolar per garantir l'adequada escolarització en situacions de dificultats d'aprenentatge, absentisme, maltractament i/o assetjament. Entre el curs 2013-2014 i el 2014-2015 hi havia 49 alumnes entre 5 i 13 anys en seguiment per absentisme escolar o situació de risc/perill o les dues situacions alhora.

Nombre d'alumnes de 5 a 13 anys en situació de risc/perill i/o d'absentisme escolar. Curs 2013-2014 / 2014-2015

Motiu intervenció	Alumnes 5-13 anys
absentisme escolar i situació de risc	6
absentisme escolar	6
situació de risc/perill	37
Total	49

Font: Mata, Magda (2017). *Infància en perill a Andorra. Realitats, problemàtiques i noves perspectives*. <http://www.fundaciojuliareig.ad/wp-content/uploads/2017/01/Infancia-en-perill-a-Andorra.pdf>

2. SALUT I SEGURETAT

Percentatge de nens/es que han estat alimentats amb llet materna els primers mesos de vida

66% (any 2004)

Font: Ministeri de Salut, Benestar, Família i Habitatge. *Enquesta Nacional de salut infantil. Andorra 2004.*

Percentatge de nens/es amb obesitat o sobrepès

10,9% nens i 9,9% nenes (curs 2013-2014) (11,7% nens i 9,7% nenes, curs 2012-2013)

Font: SAAS. Servei de Salut escolar

Percentatge de nens/es de 3 a 14 anys que es renten les dents almenys dues vegades al dia

77,9% (any 2014)

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2014*

Percentatge de nens/es de 1 a 14 anys que esmorzen més d'un vas de llet i/o fruita o suc

87,8% (any 2014)

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2014*

Nombre total de nens/es de 0 a 17 anys morts en accidents de trànsit en el darrer any

0 (any 2016) (0 any 2015) (0 any 2014)

Font: Cos de Policia d'Andorra. *Historial de comunicats*. Elaboració pròpia.

Percentatge de nois/es de 14 a 17 anys que declaren que han tingut relacions sexuals sense protecció (preservatiu) en els darrers 12 mesos

8,6% (any 2010)

Font: CRES. *Enquesta sobre la joventut i l'adolescència 2010*

Percentatge de població de 14 a 18 anys que declaren haver consumit begudes alcohòliques en els darrers 30 dies**61,6% (any 2009)**

Font: Ministeri de Salut i Benestar. Govern d'Andorra. *Enquesta nacional sobre les drogues a l'alumnat de Segona Ensenyança, Batxillerat i Formació Professional*. Curs 2008-2009.

Percentatge de població de 14 a 18 anys que declaren haver consumit haixix/ marihuana en els darrers 30 dies**20,8% (any 2009)**

Font: Ministeri de Salut i Benestar. Govern d'Andorra. *Enquesta nacional sobre les drogues a l'alumnat de Segona Ensenyança, Batxillerat i Formació Professional*. Curs 2008-2009.

Percentatge de població de 14 a 17 anys que declaren haver consumit drogues il·legals en els darrers 12 mesos**11,9% (any 2010)**

Font: CRES. *Enquesta sobre la joventut i l'adolescència 2010*

Població de 0 a 17 anys valorada per la CONAVA**188 (any 2014)**

Font: Base de dades CONAVA

Visites de menors de 10 anys que han acudit al Servei de Salut Mental**111 visites (any 2015)**

Font: Mata, Magda (2017). *Infància en perill a Andorra. Realitats, problemàtiques i noves perspectives*.

Percentatge d'infants de 10 a 14 mesos que han rebut la vacunació per la diftèria-tètanus-tos ferina (DTPa)**97% (any 2014)**

Font: Servei de Salut Escolar. Curs 2013/2014

Falten dades per als següents indicadors:

Població de 14 a 18 anys que declara haver consumit tabac durant els darrers 30 dies

Població de 0 a 14 anys amb trastorns mentals patits en els darrers 12 mesos i diagnosticats per un metge.

L'article 24 de la Convenció tracta sobre el dret dels infants "al gaudi del màxim nivell de salut que sigui possible i a serveis per al tractament de les malalties i la rehabilitació de la salut".

En aquest apartat es recullen dades sobre diferents aspectes relacionats amb la salut dels infants i adolescents, com la lactància materna, l'obesitat i sobrepès, les conductes saludables, les addiccions, la diversitat funcional o la vacunació, entre altres.

Un 66% dels nens/es han estat **alimentats per llet materna**, segons dades de l'any 2004. L'Organització Mundial de la Salut recomana alimentar els infants exclusivament amb llet materna durant els primers sis mesos de vida i fins dos anys de forma complementària amb altres aliments. Malauradament no hi ha dades més actualitzades i no sabem com ha evolucionat aquest percentatge durant aquests anys.

Segons les exploracions realitzades pel Servei de Salut Escolar¹¹ el curs 2012-2013 entre els alumnes de maternal mitjans, primer de primària i sisè de primària, un 11,7% dels nens i un 9,7% de les nenes estava en situació de **sobrepès o obesitat** i el curs 2013-2014 un 10,9% dels nens i un 9,9% de les nenes tenien sobrepès o obesitat. Entre els infants dels tres nivells escolars examinats pel Servei de Salut Escolar s'observa que en augmentar l'edat augmenta la prevalença del sobrepès i l'obesitat.

L'increment del sobrepès i l'obesitat infantils és un dels problemes de salut importants. Dades similars s'observen en la majoria de països del nostre entorn els darrers anys.

¹¹ SAAS. Servei de Salut escolar.

<http://www.saas.ad/MemoriaSAAS2014/2.14.3-servei-de-salut-escolar.php>

El Servei de Salut Escolar realitza exàmens de salut a determinades edats a tots els infants escolaritzats a Andorra, en tres moments diferents de l'escolaritat: alumnes de 4-5 anys (maternal mitjans, moyenne section, educació infantil 4 anys), alumnes de 6-7 anys (primer de primer cicle de primera ensenyança, CP, 1r de primer cicle de primària), i alumnes d'11-12 anys (segon de tercer cicle de primera ensenyança, 6ème, 6è de primària). Entre altres paràmetres, el SSE analitza l'Índex de Massa Corporal que permet establir el percentatge d'infants amb sobrepès i obesitat.

Sobrepès i obesitat

	Curs 2012-2013			Curs 2013-2014		
NENES	Total alumnes	Sobrepès o obesitat	%	Total alumnes	Sobrepès o obesitat	%
Maternal mitjans 4-5 anys	378	26	6,88%	375	21	5,60%
Primer Primària 6-7 anys	322	28	8,70%	325	29	8,92%
Sisè Primària 11-12 anys	345	47	13,62%	351	54	15,38%
Total	1.045	101	9,67%	1.051	104	9,90%
NENS	Total alumnes	Sobrepès o obesitat	%	Total alumnes	Sobrepès o obesitat	%
Maternal mitjans 4-5 anys	371	30	8,09%	350	30	8,57%
Primer Primària 6-7 anys	374	34	9,09%	360	36	10,00%
Sisè Primària 11-12 anys	386	68	17,62%	378	53	14,02%
Total	1.131	132	11,67%	1.088	119	10,94%

Font: SAAS. Servei de Salut escolar

Les conductes saludables en la infància no només comporten una bona salut immediata sinó que també contribueixen a una bona salut futura. En aquest sentit es contemplen indicadors com els hàbits d'higiene dental i els hàbits alimentaris en l'esmorzar.

Segons les dades recollides en una enquesta de l'any 2014, un 78% dels menors entre 3 i 14 anys **es renten les dents almenys dues vegades al dia** (un 57% dues vegades al dia i un 21% tres o més vegades), mentre que un 18% se les renten una vegada al dia, i un 3% només es renten les dents de tant en tant (no tots els dies). A Espanya, les dades indiquen que un 65,5% menors de 3 a 14 anys es renten les dents almenys dues vegades al dia (any 2012).

En la mateixa enquesta del 2014, segons la informació dels pares o adults que conviuen amb els infants, un 87,8% dels menors de 1 a 14 anys **esmorzen més d'un vas de llet i/o fruita o suc**. Aquesta xifra es una mica superior a la de l'estat espanyol, que és del 77,7% (any 2012).

Una dada molt positiva és que l'any 2016 i els darrers anys no hi va haver cap nen de 0 a 17 anys **mort en accident de trànsit** (l'any 2011 van ser 2). A la resta de països de la OCDE aquestes xifres estan tenint una tendència a la baixa, i hem d'estar atents per veure com evoluciona al nostre país.

En relació amb la salut sexual i reproductiva, l'ús del preservatiu és una mesura eficaç de prevenció d'embarassos no desitjats i per evitar la transmissió de malalties sexuals. L'any 2010 un 8,6% dels adolescents de 14 a 16 anys enquestats van manifestar que havien tingut **relacions sexuals sense protecció** en els darrers 12 mesos. S'ha d'entendre, a més, que aquesta xifra és només la part que reconeix aquesta pràctica de risc, i que és possible que la xifra sigui superior.

El consum i abús de substàncies nocives comporta riscos per la salut dels adolescents. En els països de l'entorn, les drogues consumides per un percentatge més alt de joves són l'alcohol, el tabac i el cànnabis.¹²

Segons les dades d'una enquesta de l'any 2009, un 61,6% dels adolescents de 14 a 17 anys havien **consumit begudes alcohòliques en els darrers 30 dies**. Aquest resultat confirmen que per una part dels joves el consum d'alcohol és una pràctica relativament normal, i segurament el consideren com un dels "ritus iniciàtics" per fer-se gran. De tota manera, es necessiten més dades per poder analitzar com és aquest consum: més o menys esporàdic, de quin tipus de beguda, com a sinònim de "festa", o quants joves s'han emborratxat o ho fan de manera més o menys periòdica.

A la mateixa enquesta de l'any 2009, un 20,8% dels adolescents de 14 a 17 anys van dir que havien **consumit haixix/marihuana en els darrers 30 dies**. Seria molt interessant poder analitzar en més detall els hàbits de consum i com ha evolucionat en els darrers anys, i complementar aquestes dades amb les del consum d'altres drogues.

D'altra banda, en una enquesta del 2010, un 11,9% dels adolescents de 14 a 17 anys van dir que havien **consumit drogues il·legals** els darrers 12 mesos, sense especificar quin tipus de drogues ni la freqüència de consum.

Pel que fa a l'indicador sobre les limitacions greus dels infants per a les activitats de la vida quotidiana no es disposen de dades recents. Tot i això, dins d'aquest àmbit són interessants les dades de **menors amb una discapacitat reconeguda per la CONAVA** (Comissió Nacional de Valoració).

¹² A Espanya l'any 2014 un 68% dels adolescents de 14 a 18 anys van dir que havien consumit alcohol els darrers 30 dies (74% el 2012), mentre que un 18,6% havien consumit cànnabis els darrers 30 dies (un 16,1% l'any 2012) i un 19,5% havien consumit drogues il·legals (un 16,2% el 2012). Font: MSSSI. ESTUDES.

Persones valorades per la CONAVA amb grau de discapacitat igual o superior al 33% per sexe i edat, i taxa de discapacitat per 1000 habitants. Any 2014

Edat	Persones valorades per la CONAVA			Població d'Andorra 2014	Taxa de discapacitat per 1.000 habitants
	Home	Dona	Total		
0-17	120	68	188	14.057	13,4
18-34	105	65	170	15.571	10,9
35-64	174	196	370	36.998	10,0
65 o més	56	43	99	10.323	9,6
Total	455	372	827	76.949	10,7

Font: Base de dades CONAVA. Elaboració pròpia

De les 827 persones registrades l'any 2014 a la base de dades de la CONAVA que han estat valorades amb un grau de discapacitat igual o superior al 33%, hi ha 188 menors de 18 anys. Sobre el total de població menor d'edat d'aquell any (14.057) representen una taxa de discapacitat de 13,4 per cada 1.000 habitants.

Entre els menors d'edat el tipus de discapacitat més freqüent és la psíquica (un 60%), seguits dels casos que tenen una discapacitat psíquica i física (21%), i els que tenen una discapacitat física (11%). En menor proporció hi ha casos amb discapacitat sensorial (5%) o sensorial i física i/o psíquica (3%). La proporció superior de discapacitat psíquica entre els infants i joves es pot explicar per la detecció ràpida d'aquest tipus de disfuncions i per la importància d'una intervenció precoç per ajudar al desenvolupament de totes les capacitats dels infants i la seva integració educativa i laboral.

Persones de 0 a 17 anys valorades per la CONAVA amb grau de discapacitat igual o superior al 33%, per tipus de discapacitat

Tipus de discapacitat	Infants 0-17 anys	Percentatge
Física	21	11,2%
Física i sensorial	2	1,1%
Física, psíquica i sensorial	1	0,5%
Psíquica	113	60,1%
Psíquica i física	39	20,7%

Psíquica i sensorial	2	1,1%
Sensorial	10	5,3%
Total general	188	100,0%

Font: Base de dades CONAVA. Elaboració pròpia

En l'àmbit de la **salut mental** no es disposen de les dades dels menors amb trastorns mentals diagnosticats per un metge, sinó del nombre visites al Servei de Salut Mental. L'any 2015 hi va haver un total de 111 primeres visites de menors de 10 anys al Servei de Salut Mental.¹³

Des del curs 90/91, el Servei de Salut Escolar efectua el control de l'estat de **vacunació** dels infants inscrits a totes les escoles bressol/guarderies amb l'objectiu de vetllar perquè els infants estiguin correctament immunitzats i contribuir a millorar les cobertures vacunals recomanades pels organismes internacionals. Així, el curs 2013-2014 es van revisar els documents de vacunes del 90,5% del total d'infants de 10 a 14 mesos inscrits a les escoles bressol/guarderies, i d'aquests el 97% estaven correctament vacunats per la diftèria-tètanus-tos ferina (DTPa).¹⁴

¹³ Mata, M. (2017). *Infància en perill a Andorra. Realitats, problemàtiques i noves perspectives*. <http://www.fundaciojuliareig.ad/wp-content/uploads/2017/01/Infancia-en-perill-a-Andorra.pdf>

¹⁴ Servei de Salut Escolar. Curs 2013/2014.

3. BENESTAR MATERIAL

Percentatge de menors d'edat que viuen en llars amb una despesa per sota del 60% de la mediana nacional (pobresa relativa)

10,2% (any 2015) (13,1% any 2014) (11,7% any 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades originals de l'Enquesta de Pressupostos Familiars facilitades pel Departament d'Estadística.

Llars amb nens/es de 0 a 17 anys que es troben en situació de privació material severa

1,5% (any 2016)

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2016.*

Llars amb nens/es de 0 a 17 anys que no poden fer front a una despesa imprevista de 400 euros amb els recursos propis de la llar

25,2% (any 2016) (29,5% any 2015) (37,1% any 2012)

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2016.*

Llars amb nens/es de 0 a 17 anys que no es poden permetre pagar una setmana de vacances a l'any fora de casa (no a casa de familiars o amics)

34,1% (any 2016) (49% any 2012)

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2016.*

Llars amb nens/es de 0 a 17 anys on tots els adults actius estan desocupats

1,8% (any 2015) (1,2% any 2014) (1,8% any 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades originals de l'Enquesta de Pressupostos Familiars facilitades pel Departament d'Estadística.

Risc de pobresa en llars amb menors i amb adults en edat laboral ocupats

11,6% (any 2015)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades originals de l'Enquesta de Pressupostos Familiars facilitades pel Departament d'Estadística

Prestacions socials familiars**Import liquidat: 286.660€. Nombre d'ajuts: 255 (any 2013)**

(234.832€ /231 ajuts any 2012) (191.204€ /179 ajuts any 2011)

Font: Departament d'Estadística. "Prestacions Socials del Govern d'Andorra 2013"

Falten dades per als següents indicadors:**Percentatge de nens que viuen en llars que pateixen pobresa crònica (renda per sota del 60% de la mediana nacional durant almenys tres de quatre anys)****Percentatge de nens de 0 a 17 anys en risc de pobresa o exclusió social (AROPE)****Percentatge de nens que viuen en llars amb molt baixa intensitat de treball**

La Convenció també reconeix el dret dels infants a un nivell de vida adequat per al seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social (article 27), i si bé la responsabilitat primordial de proporcionar les condicions de vida que calguin per al desenvolupament dels infants correspon als pares, s'estableix que els Estats han d'adoptar mesures per ajudar els pares i les persones responsables dels infants a donar efectivitat a aquest dret.

Generalment, hi ha dues maneres d'entendre i mesurar el concepte de **pobresa**:

- De manera relativa, en funció del volum de renda disponible en relació amb el conjunt de la població.
- De manera absoluta, en base a la carència d'un mínim de recursos necessaris per gaudir d'una vida de qualitat.

El primer indicador d'aquest capítol parla de la pobresa relativa, és a dir, de les persones que es troben per sota d'un nivell de renda en relació amb la societat on es viu.

En aquest cas el llindar de pobresa s'ha calculat a partir de les dades de la despesa declarada durant un any per les llars residents al Principat, recollides a l'Enquesta de Pressupostos Familiars. Es consideren en risc de pobresa relativa els casos amb una despesa per sota del 60% de la mediana. Per obtenir les unitats de consum equivalents s'ha utilitzat l'escala equivalència OCDE modificada. Per aquest càlcul no s'ha aplicat cap ponderació ni s'ha imputat la despesa de lloguer de l'habitatge en les llars que no tenen aquestes despeses.

Així, l'any 2015, un 10% dels infants menors de 18 anys vivien en llars amb una **despesa inferior al 60% de la mediana nacional**. S'ha de tenir en compte que el fet d'estar per sota d'aquest llindar no vol dir que totes les persones estiguin en situació de pobresa, però sí és un indicador del risc de pobresa i delimita el conjunt de les persones més vulnerables que hi ha a cada societat.

Llars i persones en risc de pobresa relativa

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Llars <60% mediana	11,3%	11,6%	14,1%	11,3%	12,6%	11,0%
Persones <60% mediana	11,6%	11,7%	14,7%	12,3%	13,6%	11,0%
Llars amb menors <60% mediana	12,0%	9,5%	14,7%	12,3%	13,3%	11,4%
Menors d'edat<60% mediana	13,0%	10,2%	14,5%	11,7%	13,1%	10,2%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades originals de l'Enquesta de Pressupostos Familiars facilitades pel Departament d'Estadística

La privació material és una dimensió de l'exclusió social que també està relacionada amb la pobresa, i es refereix a la dificultat dels individus o les llars per pagar els béns de consum i les activitats que són pròpies d'una societat en un moment donat (poden ser de primera necessitat o no), sense considerar els estils de vida volgudament austers. La impossibilitat d'accés a certs consums bàsics poden provocar una manca d'integració social.

L'indicador de **privació material severa** es calcula a partir de les persones que viuen en llars que no es poden permetre 4 dels 9 ítems següents: pagar sense endarreriments rebuts de l'habitatge (lloguer, hipoteca, serveis) o compres ajornades en els últims 12 mesos, mantenir la seva casa a una temperatura adequada quan fa fred, afrontar despeses imprevistes, menjar carn, pollastre o peix cada dos dies, pagar unes vacances almenys una setmana l'any, tenir cotxe, tenir rentadora, tenir televisió en color i tenir un telèfon fix o mòbil.¹⁵ En el cas d'Andorra, un 1,9% de les llars enquestades l'any 2016¹⁶ no es poden permetre quatre o més dels ítems: un 1,5% de les llars en què hi ha algun menor d'edat i un 2% de les llars on no hi ha cap menor d'edat.

En la mateixa enquesta de l'any 2016 es recullen dos indicadors més relacionats amb la privació material: el percentatge de **famílies que no poden anar de vacances una setmana a l'any fora de casa** (no a casa de familiars), que són un 34,1% de les llars amb menors de 0 a 17 anys, i el percentatge de **llars amb menors d'edat que no poden fer front a una despesa imprevista de 400 euros**, que representen un 25,2% d'aquestes llars.

Aquestes dades es poden complementar amb els resultats d'una enquesta sobre **privació relativa**. El primer observatori del 2013 va fer una sèrie de preguntes, seguint la metodologia

¹⁵ Aquest indicador forma una part de la taxa de risc de pobresa o exclusió social AROPE (*At-risk-of poverty or exclusion*), que fa referència a la proporció de població que es troba en alguna d'aquestes situacions: en risc de pobresa (ingressos inferiors al 60% de la renda mitjana disponible equivalent), o té privació material severa (llars amb carència forçada d'almenys 4 dels 9 ítems), o bé viu en llars amb intensitat de treball molt baixa (llars on els adults en edat de treballar, ho van fer menys del 20% del seu potencial total durant els 12 mesos anteriors).

¹⁶ CRES. *Observatori segon semestre 2016*

del Centre d'investigacions INNOCENTI d'UNICEF, que definia una sèrie d'ítems per valorar la privació dels infants en societats desenvolupades. Els resultats són els següents:

Els menors entre 1 i 16 anys disposen dels següents béns o poden realitzar les següents activitats?

Freqüències i percentatges	Sí	No, perquè no s'ho pot permetre	No, per altres raons
Té connexió a Internet a la seva llar?	234 90,9	15 6,0	8 3,1
Disposen de roba nova (que no sigui de segona mà)?	220 85,4	25 9,9	12 4,7
Disposen de dos parells de sabates adequades (incloent almenys un parell adequat per a qualsevol època de l'any)?	243 94,5	12 4,5	2 0,9
Mengen fruita fresca i verdures almenys una vegada al dia?	240 93,3	5 1,8	13 4,9
Fan almenys tres àpats al dia?	256 99,6	1 0,4	0 0,0
Prenen almenys una ració de carn, pollastre o peix (o l'equivalent vegetarià) al dia?	250 97,1	4 1,4	4 1,5
Disposen de llibres adequats per la seva edat?	249 96,5	6 2,3	3 1,2
Disposen d'equipaments d'oci a l'aire lliure? (bicicletes, patins, etc.)	228 88,6	18 7,0	11 4,4
Disposen de joguines que es puguin utilitzar dins de casa? (joguines educatives per a bebès, jocs de taula, jocs d'ordinador...)	241 93,7	13 4,9	4 1,4
Tenen regularment activitats d'oci? (esport, tocar un instrument, organitzacions juvenils, etc.)	203 78,9	22 8,7	32 12,4
Poden celebrar les ocasions especials? (aniversaris, sants, esdeveniments religiosos, etc.)	219 84,8	28 10,8	11 4,4
Poden, de tant en tant, convidar els seus amics a casa per jugar i per menjar?	213 82,6	20 7,8	25 9,6

Base: llars on viu algun menor entre 1 i 16 anys. N=258

Font: CRES. Observatori del primer semestre del 2013.

Els casos que no es poden permetre dos o més dels ítems són els que en l'estudi d'UNICEF s'han considerat que estan en situació de **privació relativa**. Així, a Andorra hi hauria un 15% dels infants en situació de privació relativa.

S'ha d'aprofundir més per conèixer amb més detall la situació d'aquests infants, però aquestes dades apunten que hi ha una part dels nens i nenes del país que poden estar en una situació de precarietat. En aquest sentit hem d'insistir en la necessitat de tenir (i actualitzar de manera periòdica i més ràpida possible) tot el conjunt d'indicadors que aconsella UNICEF, per tenir una imatge més acurada d'aquesta realitat.

Una altra dimensió en l'anàlisi de la pobresa és la relació amb l'ocupació, ja que el fet d'estar al marge del mercat laboral, és a dir, en situació d'inactivitat o d'atur, comporta un major risc de pobresa. Tanmateix, el fet de tenir un treball tampoc garanteix en tots els casos la sortida de la pobresa, ja que es poden donar situacions de pobresa entre persones laboralment actives, el que s'anomena "pobresa en el treball" o "pobresa activa",¹⁷ a causa dels baixos salaris i la precarietat laboral.

A Andorra, en els darrers anys hi hauria entre un 1% i un 2% de les **llars amb menors on tots els adults estan desocupats**. Aquesta seria la situació més extrema d'algunes famílies que no tenen cap retribució laboral, tot i que caldria saber quant temps fa que cap adult de la llar treballa, si reben ajuts públics, així com altres característiques de la seva situació. Aquest es un percentatge petit que podria significar que a Andorra la crisi ha portat com a conseqüència menys treball fix o treball menys estable, i no hi ha una gran bossa d'aturats com a alguns dels països del voltant, però no sabem el nombre de persones que han hagut que marxar del país per haver-se quedat sense feina.

Llars amb menors on tots els adults estan desocupats (%)

2010	1,3%
2011	1,8%
2012	2,6%
2013	1,8%
2014	1,2%
2015	1,8%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades originals de l'Enquesta de Pressupostos Familiars facilitades pel Departament d'Estadística

Aquestes dades indiquen que, encara que hi hagi molt poques famílies amb tots els seus membres majors d'edat aturats, sembla que hi ha una part de famílies del país que estan

¹⁷ Consejo de Trabajo, Económico y Social de Catalunya (2012). *El riesgo de pobreza relacionado con el mercado de trabajo*. http://ctesc.gencat.cat/doc/doc_23696641_1.pdf

passant per una situació de precarietat laboral i econòmica. S'ha de recordar que s'han perdut gairebé 7.000 llocs de treball des de l'any 2006 fins al 2015, segons dades de CASS i el Departament d'Estadística,¹⁸ i que moltes famílies han reduït el seu poder adquisitiu: a més de l'augment de l'atur, la baixada d'activitat de sectors com la construcció ha comportat menys ingressos per a moltes famílies, ja que la major part de les persones que han trobat noves feines no tenen les mateixes condicions econòmiques que abans, a més d'augmentar la proporció de feines temporals, o en general més precàries.

L'indicador de "risc de pobresa en llars amb població ocupada" (*in-work poverty risk*), que es calcula a l'Eurostat a partir de les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (EU-SILC), fa referència al percentatge de persones que declaren que estan treballant com a assalariats o com a treballadors per compte propi i estan en risc de pobresa (ingressos per sota del 60% de la mediana nacional dels ingressos després de transferències socials).¹⁹

Aquest indicador és el resultat de la interacció entre tres elements: el mercat de treball, l'estructura de la llar i els sistema de protecció social. Les dades mostren que determinades persones tenen una probabilitat més elevada d'estar en risc de pobresa en el treball en funció de les seves característiques personals (sexe, edat i nivell educatiu), de les característiques de la seva llar (mida i existència o no de fills o filles dependents), dels factors ocupacionals (mesos treballats en un any, situació professional, tipus de jornada i de contracte), així com de la seva condició immigratòria o no. En el cas d'Espanya destaca un risc de pobresa en el treball més elevat entre els treballadors per compte propi (tot i que cal tenir en compte la incidència de l'economia informal en aquest col·lectiu) i en empreses de cinc o menys treballadors, entre els treballadors amb un contracte temporal, els que treballen a jornada parcial o tenen una feina no qualificada. El risc de pobresa entre la població ocupada també és més alt en les llars amb menors dependents, i entre les persones de països no europeus.

Com a aproximació al concepte de pobresa en el treball en el cas d'Andorra s'ha calculat el percentatge de **llars amb menors que estan en risc de pobresa tot i que hi ha algun adult ocupat**. Així, l'any 2015, del total de llars amb menors en què hi ha algun adult ocupat, un 11,6% es troben en risc de pobresa. No es pot fer una comparació entre aquestes dades i l'indicador europeu, ja que caldria excloure de la base de càlcul les persones que no han treballat almenys durant sis dels darrers dotze mesos, però manca informació més detallada de les ocupacions per utilitzar els mateixos criteris.

Risc de pobresa en llars amb menors i amb adults en edat laboral ocupats (%)

2013	11,6%
2014	12,9%
2015	11,6%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades originals de l'Enquesta de Pressupostos Familiars facilitades pel Departament d'Estadística

¹⁸ El total d'assalariats del 2006 era de 42.508, mentre que l'any 2015 eren 35.597 de mitjana.
<http://www.estadistica.ad/serveiestudis/web/index.asp#>

¹⁹ Eurostat. EU statistics on income and living conditions (EU-SILC) methodology - in-work poverty.

Quant a les **prestacions socials familiars** el Departament de Benestar Social, l'any 2013 es van atorgar 255 ajuts per un l'import total de 286.660€, el que suposa una mitjana de 1.124€. De la distribució dels ajuts destaca que el 89% corresponen al pagament de les prestacions per fills a càrrec i l'11% per naixement.²⁰

Prestacions socials familiars

	Imports liquidats	Mitjana	Nombre d'ajuts	% de la població que es beneficia
2009	3.478€	193€	18	0,1%
2010	159.885€	1.095€	146	0,8%
2011	191.204€	1.068€	179	1,0%
2012	234.832€	1.017€	231	1,3%
2013	286.660€	1.124€	255	1,5%

* El mes de novembre del 2009 va entrar en vigor la nova llei de la CASS

Font: Departament d'Estadística. "Prestacions Socials del Govern d'Andorra 2013", Nota de Premsa NP-1599_20141211

<http://www.estadistica.ad/serveiestudis/noticies/noticia2470cat.pdf>

La prestació familiar per naixement o adopció és una prestació econòmica de pagament únic, equivalent al 50% del salari mínim oficial mensual. La prestació familiar per fills a càrrec consisteix en una pensió mensual equivalent al 10% del salari mínim oficial mensual per cada fill a càrrec a partir del segon fill, que es concedeix per un període de 12 mesos i es pot renovar mentre la persona beneficiària compleixi les condicions. Tenen dret a l'atorgament de la prestació familiar per naixement o adopció les persones que estan en situació d'alta o assimilada a l'alta en el règim general i que reuneixen els requisits d'afiliació i de cotització a la Seguretat Social, de residència i d'ingressos del nucli familiar que estableix l'article 215 de la Llei de la seguretat social.²¹

Les prestacions socials familiars són importants per corregir situacions de risc de pobresa infantil.²² Dins de la Unió Europea s'observa una major incidència de pobresa infantil en els

²⁰ Departament d'Estadística. "Prestacions Socials del Govern d'Andorra 2013", Nota de Premsa NP-1599_20141211 <http://www.estadistica.ad/serveiestudis/noticies/noticia2470cat.pdf>

²¹ Decret del 4-11-2009 pel qual s'aprova el reglament regulador de prestacions familiars.

²² Segons la Recomanació de la Comissió Europea "Invertir en infància: trencar el cicle de desigualtats", des de les polítiques públiques cal garantir els recursos suficients a les famílies amb infants a càrrec per assegurar el seu dret a un nivell de vida adequat i garantir el seu benestar present i futur. https://old.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/recursos/Recomendacion_de_la_Comision_Europea.pdf

països on es destinen menys recursos públics a les prestacions familiars (que només cobreixen a famílies amb llindars de renda molt baixos deixant fora bona part de la població en risc), mentre que els països amb índexs més baixos de pobresa infantil són els que més inverteixen en polítiques de família i infància.²³

²³ Federació d'Entitats d'Atenció i d'Educació a la Infància i Adolescència (2012). *Pobresa infantil a Catalunya. Informe FEDAIA*. http://www.social.cat/documents/pobresainfantilfedai_informe.pdf

4. ENTORN FAMILIAR I SOCIAL

Percentatge de nens/es de 0 a 17 anys que estan exposats al fum del tabac a casa més d'una hora al dia

1,1% (any 2014)

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2014*

Nombre de biblioteques per cada 10.000 nens/es de 0 a 17 anys

6,4 (any 2015)

Font: Departament d'Estadística. Censos parroquials dels Comuns; Xarxa de biblioteques d'Andorra. Elaboració pròpia.

Llars amb menors que tenen connexió a Internet a casa

94,4% (any 2015) (94,4% any 2014) (94,0% any 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades originals de l'Enquesta de Pressupostos Familiars facilitades pel Departament d'Estadística

Llars amb menors amb una superfície de l'habitatge de menys de 15 m² per persona

1,2% (any 2015)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades originals de l'Enquesta de Pressupostos Familiars facilitades pel Departament d'Estadística

Percentatge de nens/es de 12 a 16 anys que declaren passar temps amb els pares (estar amb ells, parlar, fer coses junts) tots els dies o quan ho necessiten

Amb el pare 68,9%; amb la mare 81,1% (any 2010)

Font: CRES. *Enquesta sobre la joventut i l'adolescència 2010*

Falten dades per als següents indicadors:

Població d'11 a 18 anys que queda amb els seus amics i amigues fora de l'escola abans de les 20:00 de la tarda al menys una vegada per setmana

Població menor de 18 anys que viu en llars que manifesten tenir “goteres, humitats en parets, terra, sostres o fonaments, o podridura en terres, marcs de finestres o portes”.

Població de 0 a 14 anys que viuen en zones on escassegen molt les zones verdes.

Població d’11 a 18 anys que pot parlar dels seus problemes amb la seva família

Població d’11 a 18 anys que considera que en la seva família quan parla, algú escolta el que diu

L’entorn familiar i social influeixen en el desenvolupament dels infants. En aquest àmbit es consideren factors tan diversos com les relacions amb els amics i la comunicació amb la família, les característiques de l’habitatge, la qualitat del medi ambient o els serveis culturals disponibles, que són elements que es relacionen amb una millor o pitjor qualitat de vida.

Segons les dades d’una enquesta de l’any 2014, en un 1% de les llars on hi ha nens/es de 0 a 17 anys els menors estan **exposats al fum del tabac a casa**, és a dir, que alguna de les persones de més de 18 anys que conviuen amb aquests menors fumen dins de casa. A Espanya un 4,7% dels menors de 0 a 14 anys estan exposats al fum del tabac a casa més d’una hora al dia, segons una enquesta del 2012. És important pels nens viure en un entorn saludable, ja que si estan exposats al fum de tabac de manera habitual i durant moltes hores tenen major risc de patir malalties com el càncer de pulmó en l’edat adulta que els infants que no hi estan exposats.

A Andorra hi ha aproximadament 6,4 **biblioteques per cada 10.000 nens de 0 a 17 anys**, una proporció una mica inferior a l’espanyola (8,2).

La majoria de les **llars on hi ha infants tenen connexió a Internet** (94,4% l’any 2015). Aquesta proporció és inferior en les llars on no hi ha cap menor d’edat (77,5%), ja que, en general, la presència de menors a la llar actua com un incentiu per disposar d’ordinador i accés a Internet.

Pel que fa a la **qualitat de l’habitatge**, hi ha diferents indicadors que tenen en compte la carència d’instal·lacions bàsiques o la presència de problemes estructurals, problemes amb l’entorn, etc.²⁴ Per exemple, els problemes relacionats amb “goteres, humitats en parets, terra, sostres o fonaments, o podridura en terres, marcs de finestres o portes” són factors que es contempen per considerar una situació residencial insalubre. A Andorra no disposem d’aquesta informació per a la població infantil ja que les dades sobre les problemàtiques dels habitatges de l’enquesta de Càritas Andorrana de l’any 2010,²⁵ fan referència a la població d’Andorra en general. En aquest cas, un 6,9% de les llars andorranes van manifestar que tenien problemes greus d’humitats, goteres, materials deficientes i defectes de construcció, un 3,9%

²⁴ García Luque, O. *Como medir la exclusión residencial*.

<http://www3.uah.es/congresoreps2013/Paneles/panel7/sesion3/olga@um.es/TCPonenciaREPSOGL.pdf>

²⁵ Càritas Andorrana. *Andorra: Diagnosi social 2010*

tenien instal·lacions elèctriques en mal estat o deficientes i un 2,6% instal·lacions d'aigua en mal estat, mentre que un 88,8% afirmava no tenir cap problema a casa seva.

Distribució percentual de les problemàtiques de l'habitatge

Problemes greus d'humitats, goteres	6,9%
Instal·lació elèctrica en mal estat	3,9%
Instal·lació d'aigua en mal estat	2,6%
Manca de lavabo	1,2%
Manca de cuina	0,8%
Cap problema	88,8%

Font: Càritas Andorrana. *Andorra: Diagnosi social 2010*

Un altre dels indicadors que es contemplen en relació amb l'habitabilitat és la **sobreocupació dels habitatges** que es produeix quan hi resideix un nombre excessiu de persones en consideració als serveis de l'habitatge i als estàndards de superfície fixats per persona. La sobreocupació de l'habitatge incideix negativament en la convivència i en el desenvolupament de la vida diària, ja que afecta la privacitat i la independència dels membres de la llar, que han de compartir les habitacions entre més persones i utilitzar-les per diferents funcions.

La sobreocupació es pot mesurar a partir de diversos criteris per determinar quan es produeixen problemes d'amuntegament (es pot calcular segons el nombre d'habitacions de determinada superfície en relació amb el nombre i característiques de les persones que viuen a la llar, o es pot calcular en funció de la superfície total de l'habitatge pel nombre de persones que hi viuen). Segons l'informe FOESSA²⁶ es consideren en situació d'amuntegament els habitatges de menys de 15 metres quadrats per persona. A Andorra les dades corresponents a l'any 2015 indiquen que al voltant d'un 1% de les llars amb menors tenen una superfície de l'habitatge de menys de 15 m² per persona, que les farien inadequades.

D'altra banda, en l'àmbit familiar, és important pel benestar dels infants que puguin comptar amb pares sempre que ho necessitin. Per mesurar aquest aspecte es valora la percepció dels infants sobre **el temps que passen amb els pares** (estar amb ells, parlar, fer coses junts). Un 68,9% dels adolescents enquestats l'any 2010 de 14 a 18 anys diuen que passen el temps suficient amb el pare, per un 10,4% que consideren que passen menys temps del que volen o necessiten i un 9,2% afirmen que mai passen temps amb el pare. D'altra banda, un 81,1% afirmen que passen el temps que necessiten amb la mare, mentre que un 6,8% afirmen que passen menys temps del que volen o necessiten i un 5,3% diuen que mai estan amb la seva mare. Seria molt interessant analitzar els motius pels quals hi ha aquests percentatges de nens

²⁶ Fundación FOESSA. VI Informe FOESSA sobre exclusión y desarrollo social en España 2008.

i nenes que troben a faltar estar més temps amb el pare o la mare (separacions dels pares, dificultat per conciliar la vida professional i familiar....). A partir d'aquest anàlisi es podrien mirar d'aplicar mesures correctores.

5. INFANCIA VULNERABLE

Percentatge de nens/es de 12 a 16 anys que declaren haver estat colpejats, patejats o empesos a l'escola/institut alguna vegada durant el curs

20,7% (any 2013)

Font: CRES. *Enquesta de convivència escolar 2012-2013*

Nombre de nens/es de 12 a 16 anys víctimes de violència física o psíquica en l'àmbit escolar (identificats per la policia) per cada 10.000 nens/es de 12 a 16 anys

38,8 casos per cada 10.000 nens/es (any 2016) (16,1 any 2015) (18,1 any 2014)

Font: Servei de Policia; Departament d'Estadística. Elaboració pròpia.

Nombre de nens/es de 0 a 17 anys víctimes de violència en l'àmbit familiar (identificats per la policia) per cada 10.000 nens/es

5,8 casos per cada 10.000 nens/es (8,6 any 2015) (7,1 any 2014)

Font: Servei de Policia; Departament d'Estadística. Elaboració pròpia.

Població menor de 18 anys víctima de delictes contra la llibertat sexual

10 (any 2016) (8 any 2015) (13 any 2014)

Font: Servei de Policia

Mesures educatives imposades pels tribunals (Llei qualificada de la jurisdicció de menors) a nens/es i joves de 12 a 20 anys per cada 10.000 nens/es i joves de 12 a 20 anys

36,4 per cada 10.000 nens/joves de 12 a 20 anys (any 2011)

Font: Mata, M. *Infància i adolescència en perill a Andorra. Realitats, problemàtiques i noves perspectives, 2013*; Departament d'Estadística. Elaboració pròpia.

Percentatge de mesures d'internament de menors infractors respecte el total de mesures educatives imposades pels tribunals en aplicació de la Llei qualificada de la jurisdicció de menors

42,3% (any 2011)

Font: Mata, M. *Infància i adolescència en perill a Andorra. Realitats, problemàtiques i noves perspectives, 2013*; Departament d'Estadística. Elaboració pròpia.

Nombre de naixements per cada 1.000 nenes de 15 a 17 anys

1,6 (any 2015) (0,8 any 2014) (0,9 any 2013)

Font: Departament d'Estadística. Censos parroquials dels Comuns. Elaboració pròpia.

Menors de 18 anys beneficiaris de les prestacions d'atenció social

425 (any 2015) (512 any 2014)

Font: Ministeri de Salut, Afers Socials i Ocupació. *Prestacions d'atenció social 2014. Prestacions d'atenció social 2015*.

Percentatge de nens/es en acolliment familiar en relació amb el total dels nens/es acollits

48,3% (any 2016) (51,1% any 2015) (62,5% any 2014)

Font: Ministeri d' Afers Socials, Justícia i Interior. Elaboració pròpia.

Falten dades per als següents indicadors:

Mesures de protecció a la infància (expedients de guarda i tutela a 31 de desembre)

Població menor de 18 anys víctima de delictes informàtics

L'àmbit dels drets de protecció fa referència a qüestions com la violència contra els infants, la justícia de menors, o les mesures de protecció (que es tracten en els articles 19, 20, 37, 39 i 40 de la Convenció).

La violència en l'àmbit escolar i familiar són dos components prioritaris per la lluita contra la violència en la infància.

Un 20,7% dels nens i nenes de 12 a 16 anys declara en una enquesta del 2013 que ha estat **colpejat, patejat o empès a l'escola/institut durant aquest curs** (un 15% una o dues vegades

durant aquest curs, un 2,5% dos o tres vegades cada mes, i un 3,2% com a mínim una vegada a la setmana) mentre que un 77,5% declara que no li ha passat mai.

Tot i que aquesta dada és una aproximació al fenomen de l'assetjament a l'escola, i que és possible que molts d'aquests casos no siguin finalment casos de *bullying*, indica la possible existència d'una situació complicada per una part dels nens i nenes a l'escola.²⁷

Un dada més aproximada al fenomen d'assetjament escolar és l'**Indicador global de maltractaments percebuts**, que s'obté a partir de la selecció d'alumnes que diuen a l'enquesta que alguns companys es fiquen amb ells sovint o algunes vegades amb la intenció de molestar-los, i segmentant-la segons la importància atribuïda als fets.

Amb aquest indicador dels maltractament percebuts s'observa que un 10% dels alumnes de primera ensenyança i un 3,4% dels de segona ensenyança valoren les accions intencionals més freqüents (les que han experimentat sovint) com a molt o bastant importants.

Indicador global de maltractaments percebuts: SOVINT

	PRIMERA ENSENYANÇA	SEGONA ENSENYANÇA
No es fiquen amb ells o només de broma	82,9%	95,5%
Gens important	1,6%	0,2%
Poc important	2,2%	0,5%
Bastant important	4,3%	1,8%
Molt important	5,6%	1,6%
No contesta	3,3%	0,5%

Font: CRES: Enquesta de convivència escolar d'Andorra. Curs 2012-2013

D'altra banda és interessant complementar aquestes dades amb els casos de **violència en l'àmbit escolar identificats per la policia**, ja que només una part dels casos que experimenten aquestes situacions s'acaben denunciant. L'any 2016, segons les dades de la policia, hi va haver 19 menors entre 11 i 16 anys, víctimes de violència física o psíquica en l'àmbit escolar, que representen una taxa de 38,8 casos per cada 10.000 infants d'aquesta edat, xifra superior a la registrada l'any 2015 (8 menors, que representaven una taxa de 16,1 casos per cada 10.000 infants).

El nombre de menors de 0 a 17 anys **víctimes de violència domèstica** identificats per la policia l'any 2016 va ser de 8 casos, que representen una taxa de 5,8 casos per cada 10.000 nens/es d'aquesta edat (l'any 2015 es van registrar 12 casos, que representaven una taxa de 8,6 per

²⁷ Enquesta de Convivència escolar d'Andorra. Curs 2012-2013

cada 10.000 menors). Més enllà de la xifra, seria interessant poder fer un seguiment en detall dels casos denunciats i veure quina ha estat la seva resolució.

Pel que fa als menors **víctimes de delictes contra la llibertat sexual**, l'any 2016 es van constatar 10 casos a la policia (8 casos el 2015).

Aquestes dades es poden completar amb les dades dels **menors interpel·lats per la policia** com a autors d'infraccions de diversos tipus durant l'any 2014: consum de tòxics (60 casos per tinença, consum o tràfic de drogues), presumptes autors d'abusos sexuals (7 casos) i la resta de conductes delictives (81 casos per qualsevol infracció excepte les de drogues i les sexuals). En els diferents motius d'intervenció es va registrar un nombre superior de nois que de noies.

Menors interpel·lats per la policia segons motiu d'intervenció,²⁸ any 20104

	Noies	Nois	Total
Consum tòxics	13	47	60
Conductes delictives	25	56	81
Presumpte autor d'abusos sexuals	0	7	7

Font: Mata, M. *Infància en perill a Andorra. Realitats, problemàtiques i noves perspectives*, 2017

Els menors en conflicte amb la llei, especialment els que estan complint alguna mesura judicial en règim d'internament, són infants en situació d'especial vulnerabilitat i és important trobar mesures alternatives a l'internament per facilitar la reintegració d'aquests menors.

Pel que fa a les **mesures educatives imposades pels tribunals als menors que han comès una infracció tipificada al Codi penal** (segons s'estableix a la Llei qualificada de la jurisdicció de menors),²⁹ l'any 2011 es van executar un total de 26 mesures (quatre mesures de llibertat vigilada amb assistència educativa, quatre mesures de treballs en benefici de la comunitat, vuit mesures cautelars d'internament en règim tancat al centre penitenciari, tres mesures

²⁸ Consum tòxics: Autors de tinença, consum o tràfic de drogues

Conductes delictives: Autors de qualsevol infracció exceptuant les de drogues i les sexuals

Presumpte autor d'abusos sexuals: Autors d'infraccions sexuals

²⁹ Mata, M. (2013). *Infància i adolescència en perill a Andorra. Realitats, problemàtiques i noves perspectives*, 2013.

Amb la Llei qualificada de la jurisdicció de menors, de modificació parcial de Codi penal i de la Llei qualificada de la justícia, aprovada l'any 1999, s'instaura la figura del batlle de Menors que és competent per jutjar els fets comesos pels majors de 12 anys i menors de 18 anys tipificats com a delictes menors i contravencions penals, i també es permet l'aplicació de mesures als menors de 21 anys, a partir de la modificació del Codi penal de l'any 2005.

d'internament en règim obert, cinc mesures cautelars d'arrest nocturn al centre penitenciari, i dos mesures de tractament mèdic de deshabitació de tòxics). Això representa una taxa de 36,4 mesures per cada 10.000 nens i joves entre 12 i 20 anys.³⁰

D'aquestes mesures executades en aplicació de la Llei qualificada de jurisdicció de menors l'any 2011, un 42,3% eren **mesures d'internament** (11 de les 26 mesures), ja sigui en règim tancat o en règim obert, al centre penitenciari.

Les noies menors d'edat que són mares es poden trobar en una situació de vulnerabilitat especial perquè pot comportar l'abandonament dels estudis o perquè es poden trobar amb manca de recursos econòmics per afrontar aquesta situació. En relació amb la **maternitat d'adolescents** a Andorra l'any 2015 hi va haver 3 casos de noies menors de 18 anys (representen menys de 2 casos per cada mil noies de 15 a 17), i l'any 2014 hi va haver un cas. Per complementar aquestes dades, també seria molt interessant poder obtenir dades de les interrupcions voluntàries dels embarassos en aquestes edats.

Si comparem les dades d'Andorra amb les d'Espanya (4,4 naixement per cada 1.000 noies de 15 a 17 anys l'any 2014),³¹ la taxa de fecunditat de les adolescents d'Andorra és inferior, si bé s'ha de tenir en compte que Andorra té un volum molt petit de persones en aquesta franja d'edat, i que un cas de més pot doblar la taxa de naixements per cada 1.000 noies de 15 a 17 anys.

D'altra banda, la taxa específica de fecunditat a les edats de 15 a 19 anys ha tingut una línia descendent en els darrers anys. També és de destacar que la mitjana l'edat de maternitat de les dones tendeix a augmentar (al voltant dels 32 anys).

Taxa específica de fecunditat³² de les dones entre 15 i 49 anys

Edat mares	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
15-19 anys	10,57	5,80	8,43	4,91	4,38	5,06	2,88	4,50	5,77	3,05
20-24 anys	38,29	31,16	41,52	34,69	33,67	26,94	22,98	24,47	21,74	18,06
25-29 anys	64,05	59,88	63,10	66,22	74,01	65,04	68,12	50,05	74,81	57,94
30-34 anys	81,27	78,52	81,73	78,15	80,94	91,88	85,78	77,56	77,28	85,29
35-39 anys	37,56	47,97	45,66	52,07	45,04	53,24	53,39	51,25	46,09	56,33
40-44 anys	12,76	9,75	11,59	9,47	10,32	10,64	11,21	11,64	7,21	10,74

³⁰ Les dades fan referència a les mesures imposades als menors. Pot ser que en algun cas hi hagi més d'una mesura per al mateix menor, per tant, és possible que no es correspongui el nombre de mesures amb el nombre de menors.

³¹ UNICEF. *Infancia en datos*. <http://www.infanciaendatos.es>

³² La taxa específica de fecunditat és el nombre de naixements per cada mil dones d'una determinada edat, que s'ha calculat en intervals de cinc anys perquè el resultat sigui més significatiu

45-49 anys	0,66	0,31	0,59	0,86	0,84	0,00	2,10	0,00	0,58	1,75
TOTAL 15-49 anys	38,25	36,77	38,66	37,76	37,59	38,44	37,07	32,61	32,76	33,80
Edat mitjana mares	30,6	31,2	30,9	31,5	31,3	31,8	32,2	32,2	31,5	32,7

Font: Departament d'Estadística. Govern d'Andorra. Elaboració pròpia.

Les prestacions i ajuts econòmics d'atenció social són ajudes dineràries, directes o indirectes, a favor de persones individuals o unitats familiars. Van adreçades a prevenir situacions de marginació, evitar l'exclusió i fomentar l'autonomia.³³

Del total de persones beneficiàries de **prestacions d'atenció social** de l'any 2015 (1.214 persones), 425 eren menors d'edat, i l'any 2014, del total de 1.023 usuaris, 512 eren menors. Els tipus d'ajuts atorgats al conjunt de beneficiaris van ser sobretot per la manutenció, per l'habitatge, per al pagament de guarderies i guardes a domicili, per a la socialització i el reforç escolar dels infants, entre altres.³⁴

Persones beneficiàries de les prestacions d'atenció social

	Usuaris menors beneficiats	Usuaris adults beneficiats	Total
2014	512	511	1.023
2015	425	789	1.214

Font: Ministeri de Salut, Afers Socials i Ocupació. *Prestacions d'atenció social 2015*.

El programa d'acolliment familiar contempla dos tipus d'acolliment familiar: l'acolliment en família extensa (els acollidors formen part de l'entorn familiar més proper de l'infant) i l'acolliment en família aliena (sense vincle de parentesc entre el menor i la família que els acull). En general l'acolliment familiar hauria de ser la primera alternativa en els casos que els infants no puguin comptar amb el suport i la referència de la família biològica.

A Andorra, l'any 2016 la proporció de nens/es en **acolliment familiar en relació amb el total d'infants acollits** van ser del 48,3% (29 menors van estar en acolliment familiar i 31 en acolliment residencial al CAI). L'any 2015 hi va haver 24 infants (un 51,1% del total d'acolliments) en acolliment familiar (en família extensa o família aliena), i la resta (23 casos) en acolliment residencial (CAI), i l'any 2014 van ser 30 menors en acolliment familiar (62,5%),

³³ Departament d'Afers Socials. Prestacions econòmiques. <http://www.aferssocials.ad/prestacions>

³⁴ Ministeri de Salut, Afers Socials i Ocupació. *Prestacions d'atenció social 2014*.

per 18 en acolliment residencial. A Espanya l'any 2013 un 61,8% dels infants acollits estaven en acolliment familiar i l'any 2014 un 58,5%.

Població menor de 18 anys en acolliment familiar en relació amb el total de menors acollits

	Menors en acolliment residencial (CAI)	Menors en acolliment familiar	Percentatge acolliment familiar sobre el total de acolliment
2010	23	34	59,6%
2011	33	37	52,9%
2012	36	29	44,6%
2013	23	27	54,0%
2014	18	30	62,5%
2015	23	24	51,1%
2016	31	29	48,3%

Font: Ministeri d'Afers Socials, Justícia i Interior. Elaboració pròpia.

*El nombre de menors correspon a tots els casos atesos durant l'any al Centre d'Acolliment d'Infants.

6. ESTILS DE VIDA

Percentatge de nens/es de 12 a 16 anys que manifesten llegir llibres o premsa gairebé cada dia

19,1% (any 2010)

Font: CRES. *Enquesta sobre la joventut i l'adolescència 2010*

Percentatge de nens/es de 3 a 14 anys que miren la televisió almenys una hora al dia entre setmana

46,4% (any 2014)

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2014*

Percentatge de nens/es de 3 a 14 anys que juguen a videojocs, ordinador, internet almenys una hora al dia entre setmana

25,8% (any 2014)

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2014*

Percentatge de nens/es de 3 a 17 anys que practiquen activitats físiques o esportives en el seu temps lliure alguns cops a la setmana/mes

66,6% (any 2014)

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2014*

Falten dades per als següents indicadors:

Percentatge de població d'11 a 18 anys que, en el temps lliure, practiquen alguna vegada activitats musicals i teatrals organitzades en grup

Percentatge de població de 10 a 15 anys que ha utilitzat Internet des de casa en els darrers tres mesos

És important conèixer els hàbits culturals d'oci i l'ús de les TIC entre els infants per tenir informació sobre els estils de vida i l'ús del temps. L'article 31 de la Convenció reconeix el dret a l'accés i participació dels infants en activitats culturals, esportives i recreatives pròpies de la seva edat que també constitueixen un aspecte important per al seu desenvolupament i per la seva inserció en la vida social.

L'any 2010, el 19% dels menors entre 12 i 16 anys manifesten **llegir llibres o premsa gairebé cada dia**. Aquestes dades s'haurien d'actualitzar i afegir el consum per Internet de productes educatius, d'oci..

Segons dades de l'any 2014, un 46% dels menors entre 3 i 14 anys **miren la televisió** una hora al dia o més entre setmana, un 42% la miren menys d'una hora al dia i un 11% no acostumen a mirar-la mai o gairebé mai. El consum de televisió augmenta els caps de setmana: el 84% dels menors entre 3 i 14 anys la miren una hora o més al dia, un 7,5% menys d'una hora els dies festius i un 7,5% no la miren mai o gairebé mai.

Temps de consum de televisió (menors de 3 a 14 anys)

	De dilluns a divendres	Caps de setmana
Mai o gairebé mai	10,9%	7,5%
Menys d'una hora al dia	41,9%	7,5%
Una hora al dia o més	46,4%	84,3%
No contesta	0,7%	0,7%

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2014*.

Pel que fa a la utilització de **videojocs, ordinador, Internet**, un 40% dels menors entre 3 i 14 anys van manifestar el 2014 que no ho utilitzen mai o gairebé mai entre setmana, un 33% ho utilitzen menys d'una hora al dia i un 26% ho utilitzen una hora o més. Els caps de setmana i festius augmenta el temps que dediquen els menors a jugar a videojocs, ordinador o Internet: un 56% hi juguen una hora o més, un 20% menys d'una hora al dia i un 23% no hi juguen mai o gairebé mai.

Utilització de videojocs, ordinador, Internet (menors de 3 a 14 anys)

	De dilluns a divendres	Caps de setmana
Mai o gairebé mai	40,4%	23,2%
Menys d'una hora al dia	33,0%	20,2%

Una hora al dia o més	25,8%	55,8%
No contesta	0,7%	0,7%

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2014.*

L'any 2014, un 66,6% dels nens i nenes de 3 a 17 anys van manifestar que practiquen **activitats físiques o esportives** algun cop a la setmana (55%) o al mes (12%), mentre que un 17% fan activitats físiques o esportives només ocasionalment i un 16% no fan exercici en el temps lliure, ja que ocupen el temps bàsicament amb activitats sedentàries.

Freqüència amb què practiquen activitat física en el seu temps lliure (menors de 3 a 17 anys)

	Percentatge
No fa exercici. El temps lliure l'ocupa de forma pràcticament sedentària (llegir, veure la televisió...)	15,7%
Fa alguna activitat física o esportiva ocasional (caminar o passejar en bicicleta, activitats recreatives que requereixen un esforç lleuger...)	17,1%
Fa activitat física algunes vegades al mes (esports, gimnàstica, córrer, natació, etc.)	12,0%
Fa entrenament esportiu o físic alguns cops a la setmana	54,6%
No contesta	0,6%

Font: CRES. *Observatori segon semestre 2014.*

En tot cas, és necessari tenir dades més recents dels indicadors d'aquest apartat, per tenir una imatge clara de com han evolucionat fins l'actualitat.

7. BENESTAR SUBJETIU

Percentatge de nens/es de 12 a 16 anys que estan molt o bastant satisfets amb la seva forma o estil de vida

84,7% (any 2010)

Font: CRES. *Enquesta sobre la joventut i l'adolescència 2010*

Percentatge de nens/es de 12 a 16 anys que estan molt o bastant satisfets amb la seva salut

88% (any 2010)

Font: CRES. *Enquesta sobre la joventut i l'adolescència 2010*

Percentatge de nens/es de 12 a 16 anys que declaren haver estat baix d'ànims gairebé tots els dies durant els últims 6 meses

9,8% (any 2013)

Font: CRES. *Enquesta de convivència escolar 2012-2013*

Percentatge de nens/es de 12 a 16 anys que consideren als seus companys de classe "amables i disposats a ajudar"

77,9% (any 2013)

Font: CRES. *Enquesta de convivència escolar 2012-2013*

Percentatge de nens/es de 12 a 16 anys que declaren tenir "un/a amic/iga especial, algú en qui realment poden confiar, algú que el faci sentir bé i que l'ajuda quan ho necessita".

94,1% (any 2013)

Font: CRES. *Enquesta de convivència escolar 2012-2013*

Percentatge de nens/es de 12 a 16 anys que declaren estar d'acord o molt d'acord amb la frase "els meus professors m'animen a expressar les meves pròpies opinions en les classes"

77,2% (any 2013)

Font: CRES. *Enquesta de convivència escolar 2012-2013*

Percentatge de nens/es de 12 a 16 anys que estan satisfets amb els seus professors**77,5% (any 2013)**Font: CRES. *Enquesta de convivència escolar 2012-2013***Falten dades per als següents indicadors:****Població de 11 a 18 anys que l'atabala/estressa molt el treball escolar****Població de 11 a 18 anys que declara que els altres companys i companyes l'accepten com és**

Tradicionalment, els estudis sobre la situació dels infants tractaven molts indicadors objectius. Des de fa ja un temps, cada cop es dóna més importància a la necessitat d'escoltar directament la veu dels infants, i s'utilitzen indicadors sobre la seva percepció de la realitat o la seva opinió respecte al seu benestar i la manera de com es satisfan les seves necessitats.

Un indicador important és la satisfacció envers **la seva forma o estil de vida**. Un 84,7% dels nens i nenes de 12 a 16 anys enquestats l'any 2010 van declarar que estaven molt o bastant satisfets, mentre que un 3,1% estaven molt o bastant insatisfets i un 8,6% ni satisfets ni insatisfets.

La salut percebuda és un indicador de la qualitat de vida de les persones mitjançant la valoració subjectiva de la salut. Aquest indicador combina l'experiència subjectiva de malalties agudes i/o cròniques, així com de l'energia i la vitalitat dels individus. A totes les edats, la mesura de la salut percebuda constitueix una part fonamental de les enquestes de salut poblacionals. L'any 2010, un 88% dels nens i nenes de 12 a 16 anys qualificaven el **seu estat de salut** d'excel·lent o bo (molt o bastant satisfets), mentre que un 5,8% la consideraven regular i un 2,3% estaven molt o bastant insatisfets amb la seva salut.

En relació amb el seu **estat d'ànim**, l'any 2013 un 9,8% dels alumnes van dir que en els darrers sis mesos gairebé tots els dies havia estat baix, un 30,7% algun cop a la setmana havien experimentat aquest estat d'ànim baix, un 31,4% algun cop al mes i un 27,4% mai o gairebé mai.

Pel que fa al suport i la relació amb els companys d'estudi, un 77,9% dels menors de 12 a 16 anys enquestats el 2013 afirmaven que la major part dels **companys de classe són amables i disposats a ajudar**, mentre que un 17,5% estaven en desacord amb aquesta frase. Pel que fa la seva opinió sobre els professors, un 77,2% dels nens i nenes de 12 a 16 anys van manifestar que els seus **professors els animen a expressar les seves opinions**, mentre que un 21,8% estaven poc o gens d'acord amb aquesta afirmació. Un 77,5% també van afirmar que estaven satisfets amb els seus professors.

La gran majoria dels estudiants de 12 a 16 anys enquestats el 2013 (94%) van declarar tenir “un/a amic/iga especial, algú en qui realment poden confiar, algú que el faci sentir bé i que l’ajuda quan ho necessita”.

En general, la major part dels infants d’Andorra tenen una bona percepció de la seva situació, de la seva salut o de la relació amb els altres, però seria molt interessant poder fer un seguiment i analitzar les causes de les valoracions negatives d’alguns dels infants.